

Rechtbanken: afgehandelde civiele en bestuurszaken, 2000-2014

Wie doet wat?

De elf (tot 2013 negentien) rechtbanken in ons land handelen zaken af op het terrein van het civiel recht, het strafrecht en het bestuursrecht. Het gaat om zaken 'in eerste aanleg': dat wil zeggen dat de zaak niet eerder door een ander gerecht is behandeld. Verschillende afdelingen binnen de rechtbank zijn verantwoordelijk voor verschillende soorten zaken.

De afdelingen kanton behandelen op civielrechtelijk gebied: zakelijke geschillen waarmee niet meer dan € 25.000,- (was tot 1-7-2011: € 5.000) is gemoeid, arbeids- en huurzaken, sommige voogdijzaken en zaken over bewind, curatele (waarbij bijvoorbeeld kinderen de bevoegdheid krijgen over de financiën van een ouder als die zelf door omstandigheden zijn geldzaken niet meer kan regelen) en het daaruit volgende beheer.

De afdelingen civiel behandelen onder meer: zakelijke geschillen waarmee hogere bedragen zijn gemoeid, regelingen rond faillissementen en schuldsaneringen en familiezaken, zoals echtscheidingen, zaken over ondertoezichtstelling en voogdij van kinderen.

De afdelingen bestuur behandelen beroepen tegen allerlei soorten overheidsbeslissingen. Dat kunnen besluiten zijn op het gebied van de ruimtelijke ordening, sociale zekerheid, ambtenarenrecht, vreemdelingenrecht, en (sinds 1 januari 2005) ook belastingrecht.

Civiele zaken

In 2014 deden de elf rechtbanken in totaal 840.000 civiele zaken af via de afdelingen kanton. Ruim een derde deel daarvan betreft familiezaken. Het aantal zaken is sinds 2000 verdubbeld. Sterke stijgingen zijn vooral te zien in de voogdijzaken en verzoekschriften rond beheer. Het aantal handelszaken (waaronder incassozaken) liep vanaf 2005 tot 2007 terug, maar is tussen 2007 en 2010 met circa een derde gestegen. Die sterke stijging hangt samen met de financiële en economische crisis. Tussen 2010 en 2014 daalde het aantal handelszaken weer fors, met 26%. De feitelijke verhoging van de bij een beroep op de rechter te betalen griffierechten via invoering van de WGBZ heeft hierbij mede een rol gespeeld. Het aantal familiezaken stijgt daarentegen gestaag. Een uitzondering was het jaar 2011, als gevolg van de verschuiving van ca. 40.000 gezamenlijke gezagsverzoeken naar de afdelingen civiel. In 2014 steeg het aantal familiezaken met 21%. Met name het aantal zaken op het gebied van bewindvoering – waarbij een bewindvoerder het geld beheert van een volwassene die dat zelf niet meer kan - vertoont een sterke stijging.

De afdelingen civiel behandelden in 2014 in totaal 278.000 zaken (exclusief rekestten aan de president), een stijging met ruim 60% ten opzichte van 2000. Daarvan gaat het bij bijna twee derde deel om familiezaken. Het aantal handelszaken liep vanaf 2005 tot 2008 terug, maar is daarna van 2008 tot 2010 met 16% gestegen. Ook hier is waarschijnlijk samenhang met de economische crisis. Tussen 2010 en 2014 daalde het aantal handelszaken met 23%, mede door de wijziging van de competentiegrens: handelszaken

met financieel belang tussen 5.000 en 25.000 euro zijn halverwege 2011 van de afdelingen civiel naar de afdelingen kanton verschoven.

Bestuurszaken

De rechtbanken handelden in 2014 79.000 bestuurszaken, exclusief belastingzaken, af. Dat is 2% minder dan in 2000. In de jaren tot 2003 zien we een stijging. Vanaf 2004 laat het aantal zaken een dalende lijn zien, die alleen tussen 2008 en 2010 wordt onderbroken. Het aantal afgehandelde vreemdelingenzaken (29.700 in 2014) bereikte een hoogtepunt in 2003, en is sindsdien met enige fluctuaties met twee-derde afgenomen. Ook het aantal sociale verzekeringszaken nam af. De sterkste groei in de totale periode 2000-2014 vertonen het aantal bijstands- en studiefinancieringszaken en het aantal zaken rond (m.n. bouw)vergunningen, ruimtelijke ordening, etc.,

Het aantal in eerste aanleg behandelde belastingzaken was in 2014 ruim 28.000, ruim 80% meer dan in 2000. Dit aantal laat in de loop van de tijd flinke schommelingen zien. In het verleden traden pieken op (de laatste in 2006), die verband hielden met de Wet Waardering onroerende zaken. De in het kader van deze wet gehouden gemeentelijke taxatie was vroeger vierjaarlijks, wat leidde tot periodieke hausses. Tegenwoordig is deze waardebeoordeling jaarlijks.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Maatschappelijke ontwikkelingen zorgen ervoor dat het aantal zaken over de jaren heen varieert. Bij de vreemdelingenzaken speelt bijvoorbeeld de Nederlandse wetgeving een rol, maar ook internationale ontwikkelingen zoals oorlog en crises. Ook voor de ontwikkeling van het aantal bestuurszaken is de ontwikkeling van de wet- en regelgeving belangrijk. De ontwikkeling van de economie heeft sterke invloed op het aantal handelszaken (faillissementen, zakelijke conflicten) en zaken op het terrein van sociale zekerheid. De ontwikkeling in het aantal echtscheidingen en de vergrijzing (bewind en curatele) bepalen in belangrijke mate het aantal zaken in de familiesfeer.

Figuur

De ontwikkeling van het totale aantal civiele en bestuurszaken is te zien in de grafiek hieronder. Nota bene: in deze grafiek is niet gewerkt met absolute getallen, maar met indexcijfers. Het jaar 2000 geldt als uitgangspunt.

Door rechtbanken afgehandelde civiele en bestuurszaken, 2000-2014 (index; 2000=100)^a

